

UITNODIGING

Workshop

Effecten van de klimaatverandering op het Rijnstroomgebied

Internationale
Kommission zum
Schutz des Rheins

Commission
Internationale
pour la Protection
du Rhin

Internationale
Commissie ter
Bescherming
van de Rijn

International
Commission
for the Protection
of the Rhine

30 en 31 januari 2013 - BMU Bonn

De effecten van de klimaatverandering zijn soms al duidelijk merkbaar in het water. In Noordwest-Europa moeten we, in van regio tot regio verschillende mate, bedacht zijn op veranderde hoogwatersituaties, langere laagwaterperiodes, hogere oppervlaktewatertemperaturen en een veranderde aanvulling van het grondwater.

De Rijnministersconferentie heeft in 2007 benadrukt dat er naast de maatregelen ter reductie van de uitstoot van broeikasgassen strategieën moeten worden ontwikkeld voor de adaptatie van het waterbeheer aan de klimaatverandering. In dit kader heeft ze de ICBR de opdracht gegeven om een studie op te zetten die op basis van de inzichten uit gemeenschappelijke scenario's voor het afvoerregime van de Rijn en de gevolgen voor het grond- en watergebruik kan leiden tot een aanpassing van het waterbeheer in het Rijnstroomgebied en in de waterrelevante sectoren. Deze Studie naar scenario's voor het afvoerregime van de Rijn is in 2011 gepubliceerd (zie www.iksr.org), wat betekent dat nu de volgende punten moeten worden onderzocht om een antwoord te geven op het tweede deel van het ICBR-mandaat:

- In welk onderdeel van het waterbeheer zullen er uitgaande van de beschikbare kennis welke problemen optreden of te verwachten zijn?
- Hoe gevoelig zijn de huidige gebruiksfuncties voor de klimaatverandering of hoe gevoelig kunnen ze zijn?
- Met welke verstoringen in het ecosysteem moet er rekening worden gehouden?
- Kan er worden gereageerd op de effecten van de klimaatverandering en zo ja, hoe?

Het lopende onderzoek naar deze punten in de ICBR-werkgroepen Ecologie, Waterkwaliteit en Hoogwater moet door de geplande workshop worden ondersteund en, ook met het oog op de volgende Rijnministersconferentie, die staat gepland voor oktober 2013, een sprong vooruit maken.

Tijdens de workshop zal er een voorstelling worden gegeven van de te verwachten effecten op verschillende gebieden en worden gediscussieerd over mogelijke oplossingsrichtingen. Hiervoor worden actoren uit alle disciplines in het internationaal Rijndistrict uitgenodigd om opgedane kennis en ervaring met elkaar te delen. Tegelijkertijd staat de bijeenkomst open voor actoren uit naburige internationale stroomgebieden, omdat deze problematiek van belang is voor de gehele vakwereld van het waterbeheer.

De workshop dient uit te lopen op denkbare aanzetten voor een adaptatiestrategie in het Rijnstroomgebied, die de tweede dag worden ontwikkeld in kleine groepen en aan het einde van de bijeenkomst worden samengevoegd tot een gemeenschappelijke conclusie.

De werktalen van de workshop zijn Nederlands, Frans en Duits.

De workshop is gericht op vaklui uit waterbeheer, planologie en stedenbouwkunde, landbouw en visserij, instanties voor water-, natuur- en hoogwaterbescherming, scheepvaartdiensten uit de staten in het Rijnstroomgebied alsmede geïnteresseerde vertegenwoordigers van niet-gouvernementele organisaties en andere riviercommissies (commissies ter bescherming van rivieren en scheepvaartcommissies).

Omdat het aantal deelnemers is beperkt tot tachtig is het raadzaam om u op tijd aan te melden.

Aanmelding bij het ICBR-secretariaat voor 20 december 2012: anita.thome@iksr.de

tel.: +49 261 9425210, fax: +49 261 9425252

Plaats van de workshop: Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit, Robert-Schuman-Platz 3, 53175 Bonn, Duitsland

Programma

Registratie: woensdag 30 januari 2013 vanaf 10.00u

Begin: woensdag 30 januari 2013 om 11.00u

Verwelkoming en toelichting bij het doel van de workshop

André Weidenhaupt, voorzitter van de ICBR, Luxemburg

Blok 1 11.10u – 12.30u

Gespreksleiding: Hugo Aschwanden, Zwitserse milieudienst (BAFU), Bern

Effecten van de klimaatverandering in het Rijnstroomgebied

- (1) Veranderingen in het afvoerregime van de Rijn die zich al hebben voorgedaan of die in de nabije dan wel verre toekomst worden verwacht? (Enno Nilson, Duitse hydrologische dienst (BfG), Koblenz)¹
- (2) Hoe zal de afvoer in de stroomgebieden in Zwitserland tot het einde van de eeuw veranderen? – resultaten van het project CCHydro (Bruno Schädler, Universiteit Bern, Geografisch Instituut)
- (3) Afvoerprojecties voor de Duits-Franse Bovenrijn tot 2050 – nieuwe KLIWA-resultaten (Bernd Katzenberger, Dienst voor milieu, metingen en natuurbescherming van de Duitse deelstaat Baden-Württemberg (LUBW), Karlsruhe)
- (4) Ontwikkeling van de temperatuur van het Rijnwater in de afgelopen decennia (Martin Keller, Duitse hydrologische dienst (BfG), Koblenz)

De voorzitter van de EG KLIMA plaatst de resultaten in het kader van de Studie naar scenario's (Hans Moser, Duitse hydrologische dienst (BfG), Koblenz)

Lunchpauze 12.30u – 13.30u

Blok 2 13.30u – 15.15u

Gespreksleiding: Ernst Überreiter, Oostenrijks ministerie van Land- en Bosbouw, Milieu en Waterbeheer, Wenen

Verwachte effecten van de klimaatverandering in Europa en eerste aanzetten voor adaptatiestrategieën

- (1) Activiteiten in het kader van de EU-klimaatadaptatiestrategie op het gebied van water (N.N., DG Klimaat, Europese Commissie, Brussel) - **vervalt**
- (2) Strategie voor adaptatie aan de klimaatverandering in het stroomgebied van de Donau (Raimund Mair, Internationale Commissie ter Bescherming van de Donau, Wenen)
- (3) De ontwikkeling van de afvoer in het Elbegebied: actuele toestand en prognose (Jörg Uwe Belz, Duitse hydrologische dienst (BfG), Koblenz, lid van de expertgroep Hydrologie van de Internationale Commissie ter Bescherming van de Elbe)
- (4) Hydrologie en temperatuurregime van de Rhône: actuele en toekomstige ontwikkeling en effecten op het aquatisch milieu (Patrick Tourasse, EdF, Lyon)
- (5) Effecten van de klimaatverandering op het afvoer- en temperatuurregime van de rivieren in het stroomgebied van de Loire: doorkijk naar het midden en het einde van de eeuw (Florentina Moatar, Universiteit Tours)

Koffiepauze 15.15u – 15.45u

¹ http://www.iksr.org/uploads/media/188_nl.pdf

Blok 3 15.45u – 18.00u

Gespreksleiding: Patrick Weingertner, Franse Dienst voor water en het aquatisch milieu (ONEMA), Marly

Stand van de kennis over de effecten van de verwachte klimaatverandering op de drie actieterreinen van de ICBR en mogelijke aanzetten voor adaptatiestrategieën

- (1) Effecten op de hoog- en de laagwaterproblematiek en mogelijke adaptatie (*Gerard Broseliske, voorzitter van de ICBR-werkgroep Hoogwater, Rijkswaterstaat-Waterdienst, Lelystad*)
- (2) Effecten van de afvoer- en temperatuurverandering op de waterkwaliteit en mogelijke adaptatie (*Ulrike Frotscher-Hoof, voorzitter van de ICBR-werkgroep Emissie/immissie, Dienst voor natuur, milieu en consumentenbescherming van de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen (LANUV), Recklinghausen*)
- (3) Effecten van de klimaatverandering op de ecologische functies van wateren (*David Monnier, voorzitter van de ICBR-werkgroep Ecologie, Franse Dienst voor water en het aquatisch milieu (ONEMA), Marly*)

Koffiepauze 16.45u – 17.00u

Mogelijke adaptatiemaatregelen

- (4) Voorbeeld van concrete adaptatiemaatregelen: gebruik van koelwater door waterkrachtcentrales in het Rijnstroomgebied: plan inzake de warmtebelasting van de Neckar (*Burkhard Schneider, Dienst voor milieu, metingen en natuurbescherming van de Duitse deelstaat Baden-Württemberg (LUBW), Karlsruhe*)
- (5) Mogelijke maatregelen voor adaptatie van het waterbeheer in de delta – belangrijkste voorstellen voor maatregelen in het Deltaprogramma (*Jos van Alphen, Staff Delta Programme Commissioner, Den Haag*)
- (6) Welke adaptatiestrategie op watergebied? Explore 2070 probeert hier licht op te werpen (*Xavier de Lacaze, leider van het project Explore 2070 – adaptatiestrategieën, Frans ministerie van Ecologie, Duurzame Ontwikkeling en Energie / Directoraat-generaal voor infrastructuur, volkshuisvesting en natuur / Directie water en biodiversiteit, Parijs*)

Vanaf 18.00u:

Lopend buffet op uitnodiging van het Duitse ministerie van Milieu (wordt direct voor de vergaderzaal geserveerd)

Donderdag 31 januari 2013 van 9.30u tot 14.00u

Blok 4 9.30u – 11.30u

Drie interdisciplinaire discussierondes

Gespreksleiding: Gerard Broseliske, Ulrike Frotscher-Hoof, David Monnier

Aanzetten voor een adaptatiestrategie in het waterbeheer – welke maatregelen zijn denkbaar/realistisch/aanvaardbaar?

Lunchpauze 11.30u – 12.30u

Blok 5

CONCLUSIE 12.30u – 14.00u

Gespreksleiding: André Weidenhaupt, voorzitter van de ICBR

Samenvoeging van de resultaten van de discussierondes door de voltallige vergadering